

RECENZE

Tomášek M. – Týč V. a kolektiv. **Právo Evropské unie.**
Praha: Leges, 2013, 496 s.

O niekoľkých hodnotách učebnice Právo evropské unie

Úvodné poznámky

Príprava učebnice z takého odboru, akým je právo Európskej únie, nie je jednoduchým pedagogickým počinom. Takáto publikácia dostáva autorov do značne delikátnej pozície. Na jednej strane je tu požiadavka, aby učebný text bol napísaný jednoducho, jasne, zrozumiteľne a najmä uchopiteľne pre študentov, s preferenciou prístupných príkladov a názorných situácií. Na druhej strane je odborná verejnosť, ktorá má tendenciu vytykať určité zjednodušovanie študijnej problematiky. Títo znalci práva Únie spravidla zabúdajú, že učebnica je určená osobitnému okruhu používateľov: študentkám a študentom. Preto do jej obsahu nepatria komplikované teoretické konštrukcie, sporné názory diskutované v akademických kruhoch, odkazy a citácie, ktoré samy osebe vyžadujú vysokokvalifikovaný prístup, a tak by sa dalo pokračovať. A dodám, že do učebnice nepatrí ani riešenie zložitých teoretických problémov *in spe*, na ktoré existuje množstvo, často úplne protichodných výstupov.

Autori učebnice napísali knihu, ktorá je jasne určená študentkám a študentom. V tom vidím jej **základnú hodnotu**. Ak začnete listovať v recenzovanej učebnici, na prvý pohľad vidno, že kolektív autorov odolal viacerým pokúšeniam.

Kniha má síce úctyhodných takmer 500 strán, ale zďaleka neatakuje rozsiahle texty niektorých učebníc z tohto odboru. Iste, vzniká otázka, či pri takom počte strán nedošlo k neprípustnému zjednodušeniu výkladov do takej miery, ktorá už bráni pochopeniu súvislostí medzi jednotlivými časťami alebo v ich kontextoch. Nie je to tak; skôr sa dá uzavrieť, že i na relatívne malom priestore sa nachádza všetko, čo je užitočné pri základnom štúdiu práva Únie.

Učebnica má vysokú vedeckú hodnotu; študentky a študenti však môžu vnímať túto jej **nevýhnutnú hodnotu** v podobe jasného, zrozumiteľného a citáciami nezaťaženého výkladu, ktorý rešpektuje hlavných adresátov učebnice, t.j. študentky a študentov právnických fakúlt. Všetky základné poznatky sú sprotredkované bez nadbytočných popisov atypických alebo neštandardných či výnimočných situácií. Aj pri tom autori nezabudli na to, že ide o text určený na vyučbové procesy, do ktorých sa nedá včleniť všetko, aj to, čo tvorí výnimky alebo neregulárnosti.

Obsah a štruktúra učebnice

Obsah recenzovanej pedagogickej publikácie plne zodpovedá názvu. Zdalo by sa, že ide o **samozrejmu hodnotu** každej takej a podobnej publikácie, ale nie je to tak, hlavne preto, že pojem právo Európskej únie je rozľahlý a občas aj neprehľadný. Áno, učebnica sa plne venuje právu Európskej únie. Bez toho, aby to autori osobitne zdôrazňovali, text obsahuje všetky tri základné zložky práva Únie. Inštitucionálne právo, právny systém a súťažné právo. Vítam to, že učebnica sa osobitne venuje súdnemu systému Únie, kde sa riešia všetky zásadné otázky výkladu a používania či platnosti práva Únie. Z toho hľadiska teda nejde o samozrejmu, ale výnimočne **presne vystihnutú hodnotu učebnice**, spočívajúcu v zosúladiení jej názvu s obsahom.¹

¹ Nie je to niečo ozaj samozrejmé. Vezmime na porovnanie napríklad učebnicu LENAERTS, K. – VAN NUFFEL, P.

Učebnica obsahuje Všeobecnú a dve osobitné časti (A. – Hmotné právo a B. – Únijové súdnictvo). Vo všeobecnej časti sú prvé dve hlavy, Únijový právny poriadok a Inštitucionálne právo. V osobitnej časti A sa nachádza Hmotné právo a Právne vzťahy s občianskym prvkom. V osobitnej časti B je posledná piata hlava nazvaná Procesné právo. Hádám každý pozorný čitateľ si všimne, že štruktúra učebnice nezodpovedá v celom rozsahu klasickému členeniu, tak ako ho poznáme z iných učebných textov. Niektorí autori sa totiž rozhodli pre menej tradičné zaradenie niektorých inštitútov alebo problematík práva Únie.

Napríklad problematika občianstva Únie je umiestnená do Štvrtej hlavy učebnice nazvanej Právne vzťahy s občianskym prvkom (s. 319–324). Takáto časť učebníc sa spravidla nachádza v celom rozsahu v inštitucionálnom práve Únie.² Z tohto systematického zaradenia však pre študujúceho nevyplýva žiadna ťažkosť, ak odhliadneme od toho, že pokročilejší študent sa môže spýtať na dôvod takého umiestnenia.

Do citovanej Štvrtej hlavy knihy je zaradená aj časť o ochrane základných ľudských práv, ktorá takisto, spravidla, patrí do inštitucionálneho práva Únie. Znovu platí to, čo sme uviedli pri zaradení občianstva Únie. Takáto systematika neuberá učebnému textu na kvalite spracovania a môže len vyvolávať určitú diskusiu o dôvode takého didaktického prístupu.

Bez ohľadu na tieto dve časti treba uviesť, že štruktúra učebnice vytvára konzistentný celok, ktorý jej používateľovi dovolí vnímať obsah jednotlivých hláv vo vzájomných, hoci niekedy trochu vzdialených súvislostiach. Lepšie povedané, štruktúru posudzovanej učebnice považujeme za jej **východiskovú hodnotu**.

K niektorým vybraným otázkam

V recenzii sa nedá venovať celej učebnici. Z tohto prozaického dôvodu by som sa rád pristavil iba pri niektorých častiach bez toho, aby to značilo viac, než upozornenie na určité prvky štúdia práva Únie.

Domnievam sa, že pre pochopenie práva Únie je mimoriadne dôležité pochopiť vzťah únijového práva k vnútroštátnemu právu a k medzinárodnému právu (s. 61 a nasl.). Práve nepochopenie týchto, iste, dosť zložitých vzťahov, bráni aj celkovo správne vnímaniu práva Únie, ktoré sa v prvopočiatoch významne opieralo o medzinárodné právo, napríklad pri formulovaní princípu prednosti práva Únie. Výklad, ktorý je v recenzovanej učebnici, je inštruktívny a isto povedie študujúcich k pomerne jasnemu pochopeniu týchto funkčných vzťahov medzi vnútroštátnym právom, únijovým právom a medzinárodným právom.

Z hmotného práva ma zaujala časť o ochrane hospodárskej súťaže. K tejto problematike som sa síce dostal až v neskoršom období mojej profesionálnej kariéry, musím však povedať, že ma upútala najmä jej významom aj pre ústavné otázky spojené s fungovaním Únie.

European Union Law. Third Edition. London: Sweet&Maxwell 2011, ktorej prvé dve vydania boli publikované pod K. LENAERTS – P. VAN NUFFEL. *Constitutional Law of the European Union*. London: Sweet & Maxwell, 1999 a 2005. Autori po dvoch vydaniach si uvedomili, že obsahom učebnice nebolo len ústavné právo Spoločenstiev a preto tretie vydanie už má iný názov, hoci obsah zostal ten istý, pozmenený len v dôsledku prijatia Lisabonskej zmluvy; Podobne ROSAS, A. – ARMATI, L. *EU Constitutional Law. An Introduction*. Hart Publishing. Prvé a druhé vydanie, 2010 a 2012, ktorí na prvých stránkach učebnice vysvetľujú názov učebnice so zreteľom na jej obsah.

² Z poslednej doby pozri DONY, M. *Droit de l'Union européenne*. Editions de l'Université de Bruxelles, 2012, s. 44 a nasl.; BLUMANN, C. – DUBOUI, L. *Droit institutionnel de l'Union européenne*. LexisNexis, 2013, s. 150 a nasl.; Na druhej strane sa možno stretnúť napríklad so zaradením občianstva Únie k voľnému pohybu osôb, napríklad HORSPOOL, M. – HUMPHREYS, M. *European Union Law*. Oxford University Press. 2010, ktorí analyzujú občianstvo Únie v dvoch častiach (12 – Citizenship and free movement of persons: workers and establishment a 13 – Citizenship and free movement rights: beyond economic links, s. 396–470).

Od s. 259 po s. 291 sa študujúci môžu dozvedieť prakticky všetko, čo je potrebné na správne pochopenie, pravda, v základnom projekte, systéme ochrany hospodárskej súťaže na úniijovej úrovni. Na s. 266 upozorňuje autorka na návrhy generálnej advokátky vo veci C-440/11 P pri rozlišovaní pojmu spoločnosť a podnik. Pre čitateľov tejto recenzie môžeme dodať, že Súdny dvor Európskej únie potvrdil návrhy generálnej advokátky týkajúce sa tejto otvorenej otázky.³

Som takmer presvedčený, že študentky a študentov zaujme aj piata hlava učebnice, ktorá sa celá venuje únijovému súdnictvu pod nadpisom Procesné právo. Výklad v tejto časti je nielen aktuálny (napríklad je tam už aj informácia o zvýšení počtu generálnych advokátov – s. 367 a o novom počte sudcov (28) po pristúpení Chorvátska), ale aj hutný, bez ujmy na úplnosť. To je pri takej problematike osobitne dôležité, najmä ak sa vezme do úvahy štúdium prakticky všetkých organizačných, procesných a súvisiacich (jednotlivé typy konaní) otázok. Za vhodné považujem aj pripojenie niekoľkých vzorov (s. 459–462).

Namiesto záveru

Ak by som bol študentom právnickej fakulty, privítal by som recenzovanú učebnicu ako príspevok ku skvalitneniu štúdia tohto neľahkého odboru, ktorý sa v skutočnosti rozprestiera po všetkých pedagogických disciplínach, študovaných na právnických fakultách. Určite by to nebolo z dôvodov uvedených v tejto recenzii. Usudzujem však, že aj študujúci na právnických fakultách sú na takej úrovni poznania, že dokážu oceniť **tie hodnoty** posudzovanej učebnice, o ktorých som napísal pár stručných úvah.

prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

Právnická fakulta Univerzita Pavla Josefa Šafárika v Košiciach

Tomoszek, M. Ústavní odpovědnost v ústavním systému Polské republiky. Praha: Linde, 2013, 184 s.

Téma odpovědnosti v právu obecně a ústavní odpovědnosti zvláště bude vždy velmi zajímavým námětem pro odborné zkoumání, ve kterém se nutně mísí otázky filozofické, sociologické, právně teoretické a ústavněprávní s otázkami a problémy ryze praktickými.

Předkládaná publikace představuje první monografické zpracování problematiky ústavní odpovědnosti v České republice. Ačkoli je zaměřena primárně na zkoumání ústavní odpovědnosti v Polsku, analyzuje problematiku ústavněprávní i ústavně politické odpovědnosti též v širších obecných teoretických souvislostech a může tak být zajímavou četbou i pro ty, kteří se přímo na ústavní systém Polska nespécializují. Autor se tak nutně zaměřuje též na otázky obecnější, zejména filozoficko-právní, jako např. na vztah odpovědnosti a moci či vztah odpovědnosti právní a mimoprávní.

Díky komparační analýze právní úpravy ústavní odpovědnosti v zemích EU autor vhodně zasazuje problematiku ústavní odpovědnosti též do širšího teritoriálního kontextu. Samotná volba polského ústavního systému pro přiblížení tematiky ústavní odpovědnosti českému čtenáři, se jeví jako nanejvýš vhodná, neboť v polském ústavním systému existuje řada

³ Rozsudek Súdneho dvora z 11. júla 2013, C-440/11 P, Stichting Administratiekantoor Portielje, zatiaľ v Zbierke neuverejnený, body 42 až 45.